

Nacionalni kolektivni ugovor za hrvatske pomorce na brodovima u međunarodnoj plovidbi (2013. - 2015.)

Učur, Marinko Đ.

Source / Izvornik: **NAŠE MORE : znanstveni časopis za more i pomorstvo, 2014, 61, 118 - 125**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:854466>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-26**

PRAVRI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Nacionalni kolektivni ugovor za hrvatske pomorce na brodovima u međunarodnoj plovidbi (2013. – 2015.)

National Collective Bargaining Agreement for Croatian Seafarers on Ships Engaged in International Voyages (2013-2015)

Marinko Đ. Učur
Znanstveni savjetnik iz Rijeke
e-mail: marinko.ucur051@gmail.com

UDK 349.22 : 347.79
Stručni članak / Professional paper
Rukopis primljen / Paper accepted: 6. 9. 2013.

Sažetak

Nastavljajući tradiciju i koristeći se bogatim iskustvom u svijetu i Republici Hrvatskoj u procesu kolektivnog pregovaranja i zaključivanju kolektivnih ugovora, Sindikat pomoraca Hrvatske i brodari u Republici Hrvatskoj zaključuju kolektivne ugovore. Novim kolektivnim ugovorom, u skladu s konvencijama i preporukama Međunarodne organizacije rada, Ustavom i zakonima Republike Hrvatske uređena su brojna pitanja života i rada pomoraca.

U ovom radu vrši se nomotehnička analiza sadržaja Nacionalnog kolektivnog ugovora za hrvatske pomorce na brodovima u međunarodnoj plovidbi (2013. – 2015.). Ovaj kolektivni ugovor sklopljen je 21. lipnja 2013. godine između Sindikata pomoraca Hrvatske i Mare Nostrum, udruge hrvatskih poslodavaca - brodara u međunarodnoj pomorskoj plovidbi, a vrijedi od 1. srpnja 2013.

KLJUČNE RIJEČI

kolektivni ugovor
sindikat pomoraca
brodari
život i rad pomoraca
međunarodna plovidba

Summary

Due to the tradition and rich experience acquired worldwide and in the Republic of Croatia regarding the collective bargaining and collective agreements, Seafarers' Union and shippers in Croatia conclude collective bargaining agreements. Various issues concerning the life and work of seafarers are regulated by the new collective agreement which complies to the conventions and recommendations of the International Labour Organization and to the Constitution and laws in the Republic of Croatia.

This paper focuses on the nomotechnical content analysis of the National collective bargaining agreement for Croatian seafarers on ships engaged in international voyages (2013 – 2015). This agreement was signed on June 21, 2013 by the Seafarers' Union of Croatia and Croatian Shipowners' Association „Mare Nostrum“, and it entered into force on July 1, 2013.

KEY WORDS

collective bargaining agreement
union of seafarers
shippers
seafarers' life and work
international voyage

UVOD / Introduction

Odnosi u pomorstvu su složeni, živi i promjenjivi. Na morskim prostorima odvija se plovidba plovnim objektima različitih brodara i zastava. Među njima su pomorci koji plovo na brodovima pod hrvatskom zastavom. Oni su zaposleni kod brodara, čiji pojam određuje Pomorski zakonik kada kaže: „brodar jest fizička ili pravna osoba koja je kao posjednik broda nositelj plovidbenog pothvata s time što se pretpostavlja, dok se ne dokaže protivno, da je brodar osoba koja je u upis-

nik brodova upisana kao vlasnik broda“¹. Brod je sposoban za plovidbu ako udovoljava propisanim uvjetima, među koje spada i udovoljavanje pravilima glede „zaštite pri radu i smještaja posade i drugih osoba zaposlenih na brodu...“, ako ima propisani broj stručno osposobljenih članova posade“.

Zbog naglašene specifičnosti u reguliranju plovidbe, a posebno radno-

¹ Pomorski zakonik, Narodne novine broj 181/04., 76/07., 146/08., 63/11. i 56/13.

pravnog i socijalno-pravnog statusa pomoraca, ove odnose reguliraju brojne konvencije i preporuke Međunarodne organizacije rada i propisi država pod čijim zastavama plovi brod.

Nacionalno zakonodavstvo će se stvarati i primjenjivati, ali je nužno da se uporedno stvara i razvija autonomna regulativa. Tu se prvenstveno misli na kolektivne ugovore za pomorce. Radi se o kolektivnom ugovoru koji čini neposredni pravni temelj za ostvarivanje i zaštitu pra-

va, obveza i odgovornosti pomoraca kod određenog broдача. Za razliku od drugih građanskih kolektivnih ugovora ovaj se sklapa s udrugom broдача nakon što su razvijeni odnosi udruživanja i ovlaštenja postojeće Udruge hrvatskih poslodavaca - broдача u međunarodnoj pomorskoj plovidbi (dalje: „Mare Nostrum“). Uložen je veliki napor pri oblikovanju i potpisivanju ovog kolektivnog ugovora. Proces kolektivnog pregovaranja je dug i složen. Međutim, složeniji je i dulji proces njegove primjene, jer u ostvarenju onoga što je ugovoreno dolazi do izražaja sva složenost brojnih specifičnih odnosa između broдача i pomoraca, odnosno njihovog sindikata, specifičnosti svakog broда, novčanih naknada, posade, platne ljestvice i dr. što proizlazi iz specifičnosti djelatnosti u međunarodnoj plovidbi. Kolektivnim ugovorom se potvrđuje načelo koalicije, odnosno sindikalnog organiziranja i radničkog legalnog djelovanja. U specifičnim odnosima pomoraca to još više dolazi do izražaja.

POJMOVNA ODREĐENJA / Terminology

Kolektivni ugovor za pomorce na brodovima je sporazum pismeno zaključen između radničke sindikalne organizacije, kako je ona organizirana i konstituirana na razini djelatnosti: Sindikata pomoraca Hrvatske i poslodavca – broдача na čijim su brodovima ukrcani pomorci u međunarodnoj plovidbi².

Nacionalni kolektivni ugovor za hrvatske pomorce na brodovima u međunarodnoj plovidbi odnosi se na sve pomorce hrvatske državljanke koji plove radi trgovine i obavljanja prijevoznih usluga po morima širom svijeta, a u skladu s opće priznatim načelima i običajima plovidbe na moru, „u međunarodnoj plovidbi, bez obzira na vrstu ugovora, upisnik u koji je brod upisan u vlasništvo nad brodom“.

Temeljna obilježja ovog kolektivnog ugovora su:

- a) normativni karakter, normativni ugovor (ugovor-pravilo, ugovor-zakon, ugovor-statut), jer je izvor pravnih pravila za uvjete života i rada subjekata radnog i socijalno-pravnog odnosa u djelatnostima pomorstva, za razliku od ugovora o radu (ugovora

² Sindikat pomoraca Hrvatske ima sjedište u Rijeci i članica je Međunarodne organizacije transportnih radnika –ITF (International Transport Workers' federation) čije je sjedište u Londonu.

o zapošljavanju) koji je izvor subjektivnih prava i obveza;

- b) ugovorne strane: u ime radnika pomoraca, to je njihova sindikalna organizacija, Sindikat pomoraca Hrvatske i udruga hrvatskih poslodavaca, broдача u međunarodnoj pomorskoj plovidbi („Mare Nostrum“);
- c) zaključen je u pisanom obliku (zato što je normativan), što je u ovom slučaju essentialia negotii;
- d) registrira se kako je određeno Zakonom o radu u Ministarstvu rada (a tako piše i u kolektivnom ugovoru);
- e) klauzule toga Ugovora moraju biti u skladu sa zakonom, konvencijama i preporukama Međunarodne organizacije rada i Međunarodne organizacije transportnih radnika (ITF);
- f) „nadređen“ je reguliranju ovih pitanja u organizaciji broдача kao poslodavca, jer njegovi opći akti ne mogu sadržavati norme kojima se uređuju prava niža od utvrđenih u ovom Kolektivnom ugovoru, a mogu biti više i povoljnije za pomorce kod tog broдача-poslodavca;
- g) sastavni dio tog normativnog dijela su „Opći dodaci“ (1-4) i „Posebni dodaci“.

„Radni je odnos dobrovoljno, sporazumno, uređeno i osnovano neposredno i trajno obavljanje određene vrste posla od neke fizičke osobe (posloprimca), koja se obvezala na određenom mjestu, kroz određeno vrijeme, kao zanimanje i uz plaću raditi na proizvodnim sredstvima koja nisu njezino vlasništvo“³

Preneseno na sadržaj ovog kolektivnog ugovora, možemo reći da je radni odnos pomorca dobrovoljno, sporazumno, zakonom, konvencijama i preporukama, te kolektivnim ugovorom i općim aktima uređeno i osnovano, neposredno obavljanje poslova na brodu od pomorca, koji se obvezao na brodu, kao član posade, kroz određeno vrijeme, kao zanimanje i uz plaću raditi u službi broдача, na temelju ugovora o radu, odnosno ugovora o zapošljavanju koji temeljem ovog kolektivnog ugovora, zaključuje poslodavac s pomorcem.

Pomorski zakonik definira posadu broда ovako: „Posadu broда čine osobe ukrcane za obavljanje poslova na brodu i upisane u popis posade.“ I dalje: „Za obavljanje poslova kojima se osigurava plov-

³ ČUKLIĆ, Ladislav, Radno pravo, Školska knjiga, Zagreb, 1984., str. 5., 63. i 64.

idba brod mora imati odgovarajući broj članova posade s propisanom stručnom spremom“.

„Ukrcaj“ je akt kojim se određenoj osobi daje pravo boravka na brodu, a ta osoba je dužna obavljati poslove člana posade. Unos u popis posade je formalni akt „ukrcaja“. Ukrcana osoba „iskrcajem“ prestaje biti član posade broда.⁴

Sve do 1926., odnosno 1936. godine, u konvencijama i preporukama Međunarodne organizacije rada umjesto pojma pomorac koristio se pojam mornar. Prvi put je pojam pomorac upotrebljen u Preporuci o inspekciji rada (pomoraca) 1926. godine i kasnije u Konvenciji 1936. godine.⁵

U dokumentaciji Međunarodne organizacije rada nalaze se i tragovi rasprava može li se pojam pomorac koristiti i za ženu-pomorca i za muškarca-pomorca, pa je ekspertna komisija dala potvrđan odgovor jer pojam „pomorac“ uključuje svaku osobu zaposlenu na pomorskom brodu. U članku 1. st. 3. Nacionalnog kolektivnog ugovora za hrvatske pomorce na brodovima u međunarodnoj plovidbi (2013. – 2015.) piše: „Riječi u muškom rodu odnose se i na ženski rod i obratno, sukladno zahtjevima teksta.“

Često se u literaturi, pa i u propisima, nalaze pojmovi „član brodske posade“, „posada trgovačkih brodova“ ili „radnik zaposlen u morskom prometu“ ili „osobe upisane u popis posade i ukrcane na brod“. Ipak, recimo da je pomorac širi pojam od pojma „člana brodske posade“, jer je član posade samo onda kada plovi, nakon što je upisan u popis posade i ukrcan na pomorski brod, a pomorac može biti zaposlen, a neukrcana osoba i nezaposlena osoba s tim zvanjem. U tom smislu treba tumačiti i odredbe Pomorskog zakonika koje se odnose na posadu broда.

Brod „znači brod pojedine članice i Poslodavca naveden u listi brodova u Posebnom dodatku“ (Lista brodova) – članak 1. Kolektivnog ugovora.

⁴ - UČUR, Marinko, Karakteristični radni i socijalni kriteriji i mjerila za ostvarivanje prava i dužnosti pomoraca, Čovjek na brodu, Fakultet za pomorstvo i saobraćaj Rijeka i Pedagoški fakultet Rijeka, Rijeka, 1988., str. 155-170.

- UČUR, Marinko, Registracija ugovora o radu pomoraca i ribara, Pomorski zbornik 34 (1996)1, 193-211, Rijeka

⁵ U Konvenciji broj 8 o naknadi za nezaposlenost zbog brodoloma, pojam „mornar“ određen je za sve osobe zaposlene na svakom brodu kao pomorskom plovnom objektu, koji obavlja pomorsku plovidbu. Jednako je i s Konvencijom MOR-a broj 9 (1920) o zapošljavanju mornara, koja u čl. 1. kaže: „Pri korištenju ove Konvencije izraz „mornar“ se koristi za sve osobe, koje su članovi posade na brodovima, koji obavljaju pomorsku plovidbu, osim časnika.“

I oko pojma broda vodila se posebna rasprava u Međunarodnoj organizaciji rada, pa se u dokumentaciji nalazi podatak o razlikovanju „pomorskog broda“ i „ribarskog broda“.⁶

Za ovo je bitna i klasifikacija djelatnosti.⁷

Forma kolektivnog ugovora „čuva“ njegov sadržaj. U tu formu spadaju: naziv, subjekti, potpisnici, registracija, objavljivanje i stupanje na snagu, ostvarivanje prava i obveza subjekata, postupak rješavanja sporova, postupak i slučajevi kada se može zahtijevati njegova izmjena, uvjeti, rokovi i razlozi otkaza, štrajk i druga prava sindikata.

PRAVNA NARAV (PRIRODA) KOLEKTIVNOG UGOVORA ZA POMORCE / Legal Nature of a Collective Bargaining Agreement

Nacionalni kolektivni ugovor za pomorce rezultat je uspješnog pregovaranja dvije točno određene strane, legitimnih subjekta kolektivnog pregovaranja. To je vješta prilagodba Kolektivnog ugovora Međunarodne organizacije transportnih radnika – sekcija za pomorce (ITF) uz maksimalno poštovanje konvencija i preporuka koje je ratificirala (ili notificirala) Republika Hrvatska te zakonodavstva u Republici Hrvatskoj koje se odnosi na sadržaj ovog Kolektivnog ugovora.⁸

Prvog srpnja 2013. godine počeo se primjenjivati Nacionalni kolektivni ugovor za hrvatske pomorce na brodovima u međunarodnoj plovidbi (2013-2015). Ovaj Kolektivni ugovor je sui generis ugovor dvije strane: Sindikata pomoraca Hrvatske (SPH) člana Međunarodne federacije transportnih radnika (ITF) (u daljnjem tekstu: Sindikat i „Mare Nostrum“) po formi, po sadržaju, a nakon sklapanja, registracije i objave u „Narodnim novinama“ i stupanja spomenutog na snagu, počinje djelovati snagom svojih normi na radne i socijalno-pravne odnose među spomenutim subjektima, ali i među adresatima (destinatarima), kojima je namijenjen i koji uspostavljaju one pravne odnose na koje ovaj kolektivni ugovor upućuje

⁶ KYOVSKY, Rudi, RADOVAN, Aleksandar, Konvencije in priporočila Mednarodne organizacije dela, s komentarjem, Ljubljana, 1975., str. 195.

⁷ Zakon o nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti, Narodne novine 98/94.

⁸ Odluka o objavljivanju konvencija Međunarodne organizacije rada kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju Notifikacije o sukcesiji, Narodne novine –Međunarodni ugovori, broj 2 od 22. Veljače 1994. Godine, broj 6/95 i dr. Vidi: UČUR, Marinko, Radnopravni status pomoraca, Pravni fakultet Rijeka, Rijeka, 2003.

(određuje). Norme pojedinačnih ugovora o radu, ugovora o zaposlenju između Poslodavca (brodara) i Pomorca ograničene su samo u minimumu prava iz tog kolektivnog ugovora, uz poštivanje načela in favorem laboradores.

Subjekti – stranke ovog kolektivnog ugovora legalni su i legitimni za njegovo zaključivanje (potpisivanje), nakon što su osnovani, organizirani i registrirani. Brodari su osnovali i registrirali Udrugu hrvatskih poslodavaca-brodara u međunarodnoj pomorskoj plovidbi – „Mare Nostrum“. Ovaj kolektivni ugovor rezultat je kolektivnog pregovaranja i sporazuma subjekata o uvjetima rada pomoraca na tržištu u međunarodnoj plovidbi. On je izvor prava. Pomorac može samo na temelju ugovora o zaposlenju zasnovati radni odnos, na temelju i u skladu sa zakonom i ovim kolektivnim ugovorom.⁹

OBJEKTIVNE PRETPOSTAVKE ZA ZAKLJUČIVANJE KOLEKTIVNOG UGOVORA ZA POMORCE / Objective Prerequisites for the Conclusion of a Collective Bargaining Agreement

Pri izradi i zaključivanju Kolektivnog ugovora za pomorce primjenjuju se ona nomotehnička pravila i objektivne pretpostavke koje vrijede za izradu pravnih propisa, uzimajući u obzir sve specifičnosti toga normativnog akta. Te pretpostavke moraju postojati jer su „nužne za pravilno (ustavno i zakonito) donošenje bilo kojeg pravnog propisa“.¹⁰

Posebno ističemo ove objektivne pretpostavke: nadležnost, postupak, sadržaj, vremensko i prostorno djelovanje Kolektivnog ugovora za pomorce.

NADLEŽNOST / Jurisdiction

Nadležnost se, u ovom radu, postavlja kao pravo i dužnost subjekata kolektivnog ugovora da tim ugovorom, kao sui generis, uređuje radne i životne uvjete, prava, obveze i odgovornosti pomoraca u radu i u vezi s radom.

Nadležnost je objektivna pretpostavka za zaključivanje kolektivnog ugovora, koja u najkraćem znači:

⁹ TINTIĆ, Nikola, Radno i socijalno pravo, Narodne novine, zagreb, 1969., str. 286-322. UČUR, Marinko, Polazišta i konvencije u uređivanju radnopravnog statusa pomoraca, Pomorski zbornik, Rijeka, 1993., knjiga 31/93, str. 171-188.

¹⁰ BORKOVIĆ, Ivo, Postupak i tehnika izrade pravnih propisa (drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje), Informator, Zagreb, 1987., str. 54. i dr.

1. utvrđivanje subjekata i njihovih organa (tijela) koji su nadležni za sklapanje kolektivnog ugovora. Subjekte utvrđuju, u pravilu, zakonodavni organi.¹¹

Da bi bio „ravnopravan“ partner u kolektivnom pregovaranju, sindikat mora biti samostalan, nezavisan, demokratičan, financijski osiguran i kadrovski ekipiran ekspertima iz svih oblasti koje se tiču kolektivnog pregovaranja. Pored ostalog, sindikat mora biti u funkciji tržišta rada. Poslodavci-brodari su organizirani u skladu sa Zakonom o radu.

2. poziv na neposredno viši pravni akt u kojem je ta nadležnost konkretno određena;
3. utvrđivanje „vize“ kolektivnog ugovora;
4. utvrđivanje ustavno-pravnog ovlaštenja za „zaključivanje“ kolektivnog ugovora (izravno ili neizravno);
5. klasifikacija kolektivnog ugovora i dr.

PROCEDURA / Procedure

Procedura sklapanja kolektivnog ugovora za pomorce, kao posebna objektivna pretpostavka, podrazumijeva „postupke putem kojih se donose opći pravni akti (pravni propisi)“, odnosno kako se izrađuje i zaključuje kolektivni ugovor.

Proces stvaranja kolektivnog ugovora je u funkciji njegova cilja. U njemu je propisan redovit postupak njegovog sklapanja: zaključivanje, izmjene i dopune ugovora i dr.¹¹

SADRŽAJ KOLEKTIVNOG UGOVORA ZA POMORCE / The Scope of a Collective Bargaining Agreement for Seafarers

„Dati odgovarajući sadržaj jednom pravnom propisu znači obuhvatiti njegovim odredbama onu oblast društvenih odnosa koja odgovara nadležnosti njegovog donosioca.“¹²

Nacionalni kolektivni ugovor za hrvatske pomorce na brodovima u međunarodnoj plovidbi raspoređen je u 43 članka.

Ovaj kolektivni ugovor ima i „Opći dodatak“ i „Posebni dodatak“.

„Opći dodatci“ (1.-4.): nacionalni blagdan; popis novčanih naknada; tablica

¹¹ U Zakonu o radu uređuju se pitanja: stranke kolektivnog ugovora, odbor sindikata za kolektivne pregovore, predmet kolektivnog ugovora, obveze kolektivnog pregovaranja, osobe koje obvezuje kolektivni ugovor, oblik kolektivnog ugovora, proširenje i druga pitanja kolektivnog ugovora.

¹² BORKOVIĆ, I., op.cit., str.82

visine naknade u postocima za tjelesno oštećenje, te „Posebne dodatke“ (1.-5.): Lista brodova, Platna ljestvica; Trajanje ukrcanja; Obiteljska doznaka; Konačan broj i sastav posade broda.

PROSTORNO I VREMENSKO VAŽENJE / *Spatial and Temporal Validity*

Nacionalni kolektivni ugovor za hrvatske pomorce na brodovima u međunarodnoj plovidbi u članku 2. („primjena ovog ugovora“) kaže: „Ovaj Ugovor se primjenjuje na sve pomorce hrvatske državljanke, koji plove na Brodovima u međunarodnoj plovidbi, bez obzira na vrstu ugovora, upisnik u koji je brod upisan i vlasništvo nad brodom“. Ovaj Kolektivni ugovor mogu zaključiti Poslodavci bez obzira na članstvo u nacionalnom udruženju poslodavaca i bez obzira na sjedište Poslodavca. Popis brodova nalazi se u „Posebnom dodatku“ (1).

Vrijeme (tempus) je „relacija između raznih zbivanja ili u kontinuitetu jednog zbivanja u rasponu između prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Vrijeme je mjerilo za početak i prestanak važenja pravnih propisa“.¹³

U članku 37. Nacionalnog kolektivnog ugovora za pomorce na brodovima u međunarodnoj plovidbi predviđeno je: „Ovaj Ugovor sklapa se na razdoblje od najviše dvije godine, stupa na snagu danom potpisa ovlaštenih predstavnika stranaka potpisnica, a primjenjuje se od dana 1. srpnja 2013. godine (datum utvrđen u ovom kolektivnom ugovoru).

SUBJEKTIVNE PRETPOSTAVKE ZA ZAKLJUČIVANJE KOLEKTIVNOG UGOVORA ZA POMORCE / *Subjective Prerequisites for the Conclusion of a Collective Bargaining Agreement*

Ukupna (opća i stručna) znanja „stvarao- ca“ kolektivnog ugovora jesu pretpostavka njegova kvalitetnog sadržaja. Prije svega, to moraju biti znanja iz pomorskog prava i pomorskog gospodarstva uopće, obveznog (ugovornog) prava, radnog odnosa, ekonomije, zaštite na radu, zaštite zdravlja, mirovinskog i invalidskog osiguranja, participacije u odlučivanju, sindikalnog organiziranja, međunarodnog radnog i socijalnog prava (posebno o univerzalnim vrelima:

¹³ VUKOVIĆ, Mihajlo i VUKOVIĆ, Đuro, Izrada pravnih propisa-Nomotehnika, III. Dopunjeno i ispravljeno izdanje, Informator, Zagreb, 1981., str. 19.

konvencijama i preporukama MOR-a i dr.). Naglašena specifičnost pomorstva zahtijeva i isticanje potrebe znanja u toj oblasti za izradu i sklapanje kolektivnog ugovora.

Promišljanje i uređivanje radno-pravnih i socijalno-pravnih odnosa u kolektivnom ugovoru za pomorce obuhvaća i pitanje marketinške organizacije rada kao „cjelovite filozofije suvremenog ljudskog djelovanja radi zadovoljavanja normalnih ljudskih potreba na kvalitetan način“.¹⁴

Suvremeni svjetski razvoj tehnike i tehnologije u brodarstvu, u plovidbi morem posebno, i nadalje zahtijevaju od država, brodara i sindikata da stvaraju nove norme, novo pravo o posadi broda i sigurnom realiziranju brojnih operacija na brodu. Brodari žele rad i profit. Pomorci traže sigurnu plovidbu, veću plaću i bolje uvjete života i rada na brodu.¹⁵

Posebno se naglašava međunarodno tržište radne snage pomoraca i konkurentnost hrvatskih brodara u odnosu prema stranim brodarima. Proizvod toga jesu tablice plaća, naknada i drugih materijalnih prava pomoraca u kolektivnom ugovoru.

NORMATIVNI DIO - RADNI STATUS / *Normative Part – Employment Status*

već dugo se vode složene rasprave koje se odnose na radni i socijalni status pomoraca u Republici Hrvatskoj. Razlozi su brojni. Neposredni povod je „ukrcanje na ugovor“ koji je u svemu postao oblik sporazuma brodara i pomorca o nekim elementima toga statusa, a suštinu odnosa se zanemaruje.

Ako se uzme u obzir samo formalno-pravni pristup ovom odnosu, nedvojbeno je da je suština odnosa radno-pravna i socijalno-pravna kada se radi o pomorcima koji plove na brodovima što viju hrvatsku zastavu u međunarodnoj plovidbi.¹⁶

„Međunarodni ugovori koje je sklopila i kojima je pristupila SFRJ, primjenjivat će se u Republici Hrvatskoj ako nisu u suprotnosti s Ustavom i pravnim poretkom Republike Hrvatske, na temelju odredaba međunarodnoga prava o sukcesiji država, u pogledu ugovora.“¹⁷ Sabor Republike Hrvatske donosi Zakon o sklapanju

¹⁴ Pf. KOFLER, Upravljanje marketingom, informator, zagreb, 1988.

¹⁵ UČUR, Marinko, Javnopravne karakteristike zapošljavanja i zaštite pomoraca, Pomorski zbornik 32/94, Rijeka.

¹⁶ Pomorski zakonik, cit.

¹⁷ Ustavna Odluka o suverenosti i samostalnosti republike Hrvatske, Narodne novine, 31/91.

i izvršavanju međunarodnih ugovora u čijem članku 33. Stoji tekst istog sadržaja kao i onaj u točki III. spomenute Odluke o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske.¹⁸

Pravna osnova navedenih propisa je u Ustavu Republike Hrvatske, „sklopljeni, potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori sastavni su dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske“.¹⁹ Odredbe ovih međunarodnih ugovora, po pravnoj snazi su iznad zakona.

Vlada Republike Hrvatske je, na sjednici održanoj 16. veljače 1994. godine, donijela Odluku o objavljivanju konvencija Međunarodne organizacije rada kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacije o sukcesiji. Po ovoj odluci Republika Hrvatska je stranka od 6. listopada 1991. godine notificiranih konvencija Međunarodne organizacije rada.²⁰

Na ovaj način Republika Hrvatska postupila je ispravno jer je ovako, a ne eventualnim postupkom ratifikacija (u koje se od nekih predlagalo, kada bi odluka o ratifikaciji stupila na snagu po isteku 12 mjeseci od dobivene obavijesti) osigurala veću pravnu sigurnost i garancije radnog i socijalnog statusa pomoraca.²¹

ZAPOŠLJAVANJE / *Employment*

Međunarodna organizacija rada (ILO, ITO, MOR) brojnim je dokumentima uređila pitanje zapošljavanja, imajući u vidu da je to uređeno u Općoj deklaraciji o pravima čovjeka (svaka osoba ima pravo na rad, na slobodan izbor svojega rada, pod pravednim i zadovoljavajućim uvjetima rada, kao i na zaštitu od nezaposlenosti), koja se jamče u Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.²²

Ugovorom o zaposlenju, koji mora biti u pisanom obliku i sukladan ovom ugovoru, Pomorac zasniva radni odnos kod Brodara, a može se sklopiti na neodređeno vrijeme, na određeno vrijeme i za određeno putovanje (jedno ili više „koja ne mogu trajati duže od uku-

¹⁸ Zakon o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora, Narodne novine, 53/91.

¹⁹ Ustav Republike Hrvatske, cit.

²⁰ Odluka o objavljivanju konvencija Međunarodne organizacije rada kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacije o sukcesiji, Narodne novine-Međunarodni ugovori, br. 2 od 22. veljače 1994.

²¹ UČUR, Marinko, LALETA, Sandra, Konvencije MOR-a s komentarima, TIM Press i Pravni fakultet, Rijeka, 2007.

²² -Povelja Ujedinjenih naroda od 24. listopada 1945.; -Opća Deklaracija o pravima čovjeka od 10. prosinca 1948.;

- Mađunardni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima od 16. prosinca 1966. godine.

pno 7 mjeseci“).

Kolektivni ugovor navodi i minimalni sadržaj ugovora o radu.²³

Prema članku 3. Nacionalnog ugovora za hrvatske pomorce na brodovima u međunarodnoj plovidbi „Pomorac se zapošljava zaključenjem ugovora koji mora biti u pisanom obliku“. Ugovor se zaključuje na vremensko razdoblje od šest mjeseci uz skraćenje ili produženje za jedan mjesec; ili na neodređeno vrijeme, ili jedno ili više putovanja koja ne mogu trajati dulje od ukupno sedam mjeseci. Uglavci ugovora utvrđeni su u stavku 6. članka 3. spomenutog kolektivnog ugovora.

Dileme u primjeni stvorit će odredbe o trajanju ugovora o radu pa se iz toga zaključuje da se radi o radu „na ugovor“, zanemarujući da se ugovor o radu (zapošljavanju) u bitnome razlikuje od ugovora o djelu, kao građanskopravnog ugovora. No to je ugovor kao radno-pravna kategorija, bez obzira na trajanje.²⁴

UVJETI RADA NA BRODU / Working Conditions on Board Ships

Kolektivni ugovor regulira: radno vrijeme, prekovremeni rad, držanje straže i naknadu za rad subotom i nedjeljom, odmori i dopuste i druga pitanja rada na brodu. Radno vrijeme se dijeli na radno vrijeme u plovidbi i na sidrištu te prema potrebi u luci i „organizira se u straže“.

Puno radno vrijeme u plovidbi je 40 sati tjedno ili 173 sata prosječno mjesečno. Za sve Pomorce radno vrijeme „redovito iznosi 8 sati dnevno od ponedjeljka do petka“²⁵

„Svaki sat rada na dužnosti preko 8 sati plaća se kao prekovremeni rad čija satnica iznosi 1,25 od satnice osnovne plaće za svako određeno zvanje na brodu i tjedne sate rada“. Svakom pomorcu se mjesečna plaća najmanje 103 zamjenjenih sati prekovremenog rada prema Posebnom dodatku (2)²⁶ „Kao prekovremeni rad ne plaćaju se sati rada za vrijeme

opasnosti koja izravno utječe na neposrednu sigurnost broda, njegovih putnika i posade, o čemu isključivo prosuđuje zapovjednik, ili pak prigodom vježbe spuštanja čamaca za spašavanje, te rad potreban radi pružanja pomoći drugim brodovima ili osobama kojima neposredno prijete pogibelj, vježba gašenja požara te vježbe propisane ISM kodeksom, SMS Pravilima, ISPS Pravilnikom i ostale vježbe predvođene SOLAS Konvencijom.“²⁷

U odredbama članka 9. prema „Općem dodatku“(1) „smatraju se blagdanima po moru i u luci“ navedeni dani „za brodove s većinskom ili isključivom hrvatskom posadom“, a za vrijeme rada na te dane „priznaje se pravo naknade plaće u iznosu određenom Posebnim dodatkom (2), ali ne manje od satnice koja se plaća za prekovremeni rad.“

U odredbama članka 10. utvrđuje se „razdoblje odmaranja“: najmanje 10 sati odmora u razdoblju od 24 sata i 77 sati u bilo kojem razdoblju od 7 dana“, na način kako je „za redovne situacije“ planirano i objavljeno, a posebnosti su izričito uređene.²⁸

PLAĆA / Salary

Ovaj Kolektivni ugovor uređuje pitanja plaća u članku 11. Inače, plaća se određuje i ugovorom o zaposlenju, ali poslodavac ne smije isplatiti Pomorcu plaću manju nego što je kolektivnim ugovorom utvrđeno. Obračunava se temeljem minimalne ukupne plaće kormilara koji ima svjedodžbu o osposobljenosti prema STCW-u u iznosu prema tablici plaća važećeg ITF Uniform TCC kolektivnog ugovora za posade na FOC (brodovi koji viju tzv. zastave pogodnosti) brodovima mjesečno, i to za posade na brodovima svih vrsta preko 3.000 GT nosivosti i/ili sa strojem porivne snage preko 3.000 kW. Za brodove u nižoj kategoriji plovidbe nosivosti do 3.000 GT ili sa strojem porivne snage do 3.000 kW, plaća svakog pomorca člana posade broda ugovara se i obračunava na temelju ukupne plaće kormilara i ne može biti niža od minimalne osnovne plaće prema Rezoluciji International Labour Organisation (ILO) od 9. Svibnja 2012. godine i prema zajedničkom tumačenju International Transport Workers' Federation (ITF) i International Shipping Federation (ISF).²⁹

²⁷ Isto: čl. 8 st. 5.; SOLAS, 1960. Međunarodna konvencija o zaštiti ljudskih života na moru, 1974.

²⁸ Isto: čl. 10. st 5: „slučajevi opasnosti...“ smotre, vježbe, gašenje požara, evidencije i dr (st.6-9 istog članka).

²⁹ Isto: čl.11. st.1: vidi „Ijestvicu“ iz Posebnog dodatka (2)

Precizira se način i vrijeme isplate plaće, pa i u slučaju da po nalogu „Pomorca, Poslodavac plaću čuva“ i „drži za račun pomorca, te istu isplaćuje kada Pomorac to zatraži“.

„Jednom mjesečno, uključujući mjesec u kojem je Pomorac ukrcaj na brod, Pomorac ima pravo na gotovinski predujam plaće“³⁰ „Obiteljska doznaka“ do 80% plaće pomorca je „predujam njegove osnovne plaće“³¹

Godišnji odmor / Annual leave

Pozivom na Pravilo 2.4. Pravo na odmor MLC-a (Konvencija o radu pomoraca usvojena na Glavnoj konferenciji MOR-a (ILO) 23.02.2006. godine) Kolektivni ugovor u članku 13. utvrđuje pravo pomorca na plaćeni godišnji odmor šest radnih dana za svaki puni mjesec zaposlenja „nakon iskrcaja iz bilo kojeg razloga“. Posebno je uređen godišnji odmor „za prekinuta razdoblja do 15. odnosno manje ili više od 15 do 30 dana. Vrijeme se računa od trenutka kada se pomorac zaposlio... i traje sve dok se njegovo ukrcajanje ne završi“ bez obzira je li potpisao ugovor o zaposlenju. U stavku 5. članka 13. utvrđuje se što se ne računa u plaćeni godišnji odmor. „Godišnji se odmor može koristiti tijekom trajanja ukrcajanja samo ako to pomorac želi i pod uvjetom da to ne šteti plovidbi i radu broda“, a preostali dio dana godišnjeg odmora „nakon iskrcaja nadoknađuju se novčanim iznosom po danu“³²

POSADA BRODA / Crew

„Brod mora imati odgovarajući broj članova posade s potrebnim ovlaštenjima kako bi se u svako doba omogućila sigurna plovidba i održavanje sustava sa tri straže“. Na brodu se mogu, pored posade zapošljavati i „radne grupe“ za poslove koje ne obavljaju pomorci.³³ Ako iz bilo kojeg razloga dođe do manjka određenog broja članova posade, on se mora popuniti „prije isplovljenja broda iz prve naredne luke ticanja“, a posao se raspoređuje među pomorcima s pravom na adekvatnu plaću.³⁴

U odredbama članka 17. Kolektivni ugovor uređuje „Plovidbu u ratnim područjima/visoko rizičnim područjima“ (informiranje, odbijanje rada, repatrijaci-

³⁰ Isto: čl-11. St.6: Za sve isplate plaće i drugih primanja „uzima se da puni mjesec ima 30 dana.

³¹ Ova se može isplatiti „u mjesečnim intervalima“, čl. 12. kolektivnog ugovora.

³² Kol. ugovor – članak 13. st. 6. „Posebni dodatak“ (2)

³³ Isto: članak 15.; Vidi „Posebni dodatak 4“ i Pravilo 2.7 Brojno stanje posade MLC-a

³⁴ Isto: članak 16.

²³ UČUR, Marinko, Registracija ugovora o radu pomoraca i ribara, Rijeka, Pomorski zbornik, 34 (1996) 1, 193.-211.

²⁴ - UČUR, Marinko, Javnopravne karakteristike zapošljavanja i zaštite pomoraca, Pomorski zbornik, Rijeka, 32/94;

- Konvencija MOR-a br. 112 o minimalnim godinama starosti (djece) za prijem na brodove, 1959; Preporuka MOR-a broj 139 o zapošljavanju pomoraca, 1970.

²⁵ Kolektivni ugovor – članak 7. i 14.

²⁶ Isto: članak 8. Stavak 1. i 2.. O prekovremenom radu vodi se posebna evidencija koju potpisuju zapovjednik ili odgovorna osoba odnosno službe na brodu i Pomorac na koga se to odnosi (st. 3. i 4. Istog članka).

ja, uvećanje plaće, dvostruke naknade).³⁵

PRESTANAK ZAPOSLENJA / *Employment Termination*

Zaposlenje pomorca prestaje: istekom vremena na koje je ugovor o zaposlenju zaključen ili „putovanje“, a ne dulje od 7 (sedam) mjeseci ili ako je ugovor o zaposlenju sklopljen na neodređeno vrijeme pa otkazan na jedan od načina i pod uvjetima utvrđenim kolektivnim ugovorom. Ugovor će prestati i kada je iskrcaj obavljen zbog bolesti ili ozljede nakon liječničkog „pregleda“.³⁶

Utvrđeni su slučajevi kada Pomorac može prekinuti zaposlenje ili tražiti iskrcaj: otkazni rok uz pisanu najavu pred dva svjedoka, mjesec dana; smrtno bolestan supružnik ili partner; značajna izmjena „trajanja i vrste plovidbe“ određenog putovanja i određenog broda, plovidba u ratnom ili visokorizičnom području; nezadovoljavanje standarda po SOLAS konvenciji, privremeno zaustavljanje broda najmanje 30 dana; nepoštivanje ovog kolektivnog ugovora od strane poslodavca. Pomorac u spomenutim slučajevima ima pravo na dvije mjesečne osnovne plaće.

U stavku 3. članka 19 utvrđeno je kada „Poslodavac s Pomorcem može raskinuti ugovor o zaposlenju“.³⁷ Pravo na naknadu i opravdanje Pomorca utvrđeni su u stavcima 4. i 5. članka 19. Kolektivnog ugovora.

Ove se odredbe Kolektivnog ugovora neposredno primjenjuju, ali se postupak može autonomno urediti u okvirima koji su tim odredbama postavljeni.³⁸

REPATRIJACIJA I DRUGA PITANJA / *Repatriation and Other Issues*

Repatriacija je pravo pomorca na troškove povratka u mjesto prebivališta ili ukrajno/iskrajne luke na teret Poslodavca. Ugovor o zaposlenju mora sadržavati pravo Pomorca na repatriaciju. „Poslodavac je odgovoran za troškove uzdržavanja Pomorca na kopnu do završetka repatriacije“. Dok se repatriacija ne završi Pomorac ima pravo na osnovnu plaću i dnevnicu „do mjesta svog stalnog prebivališta ili do mjesta sklapanja

ugovora o zaposlenju, ovisno o želji Pomorca...“ Okolnosti u kojima Pomorac ima pravo na repatriaciju taksativno su određene, pa i ako je prestanak ugovora krivnja pomorca. „Poslodavac mora izvršiti repatriaciju Pomorca o svom trošku s mogućnošću da nadoknadi troškove repatriacije zajedno s nastalim troškovima od preostataka njegove plaće“.³⁹

Doprinosi za obvezna osiguranja pomorca uredio bi se „Posebnim dodatkom 5“, vodeći računa o Pravilu 4.5.- Socijalno osiguranje MLC.⁴⁰

Troškove liječenja „uključujući bolničko liječenje...“ u inozemstvu snosi Poslodavac, kao i troškove repatriacije, ako se Pomorac ne može vratiti na brod. Nakon repatriacije Poslodavac podmiruje troškove liječenja do najduže 120 dana. Ako troškovi nisu pokriveni zdravstvenim osiguranjem, a u slučaju bolovanja koje je posljedica ozljede na radu, nakon repatriacije, troškove liječenja podmiruje Poslodavac.⁴¹

Za bolovanje do „najduže 120 dana nakon repatriacije plaća poslodavac naknadu u visini osnovne plaće pomorca, pa i razliku između njegove plaće i naknade plaće koju po tom osnovu prima. Trajanje plaćanja naknade za bolovanje Pomorcu za ozljede na radu određeno je do ponovnog „ukrcaja na brod u svojstvu u kojem je plovio“, odnosno dok se Pomorcu, zbog toga, ne utvrdi trajna nesposobnost. Trajanje bolovanja utvrđuje se u posebnom postupku.“⁴²

Pitanje materinstva reguliraju odredbe članka 24. i to: „u slučaju da Pomorac zatrudni tijekom trajanja ugovora o zaposlenju“ obavijest, pravo na repatriaciju, 120 dana osnovne plaće i prednost u ponovnom zaposlenju „unutar 3 godine nakon rođenja djeteta“.⁴³

Brojna pitanja nastanka i utvrđivanja invalidnosti kod pomorca, pravo na naknade, isključenje dužnosti Poslodavca da plaća naknadu, trajna invalidnost i posljedice, eventualno vođenje sudskog postupka i dr. utvrđena su u članku 25. i „Općem dodatku (2) Kolektivnog ugovora“.

Postupak i prava Pomorca u slučaju smrti u službi, iznosi naknada, koris-

³⁹ Kol. ugovor- cit. članak 20; MLC-Pravila 2.5 Repatriacija

⁴⁰ Isto- članak 21.

⁴¹ Isto: članak 22. To Poslodavac plaća „do mogućeg stupnja medicinskog ozdravljenja... ili njegovim proglašenjem trajnim invalidom u određenom stupnju, ako nisu pokriveni zdravstvenim osiguranjem.“

⁴² Isto: članak 23.

⁴³ Isto: članak 24.

nici, isključivanje prava i druga pitanja utvrđena su „ako Pomorac za vrijeme trajanja ugovora o zaposlenju, što uključuje i putovanje od njegovog stalnog prebivališta do broda i obratno, doživi nesreću“ sa spomenutim posljedicama, utvrđeni su u odredbama članka 26. i „Općem dodatku (2)“ Kolektivnog ugovora (st.1.-6.)

U članku 27 „Pokriće osiguranjem i jamstvo“ upisano je: „Poslodavac će zaključiti odgovarajuće osiguranje za svoje potpuno pokriće u slučajevima proizašlim iz članka ovog Kolektivnog ugovora“, a jamči kao „solidarni dužnik... platiti dosuđenu svotu“, kada Pomorac uspije u sporu protiv: upisanog vlasnika broda, brodara, voditelja broda (ship's manager) i/ili agenta za popunjavanje brodskih posada“ (ozljeda ili smrt Pomorca).

ŽIVOT NA BRODU I SREDSTVA OSOBNE ZAŠTITE NA RADU / *Life on Board and the Means of Personal Protection at Work*

Poslodavca se obvezuje na dosljedno poštivanje „Pravila 3“ MLC-a („Pravilo 3.1. Prostorije za smještaj i Pravilo 3.2 Pravila prehrane i posluživanje hrane“, smještaja, rekreacije, prehrana, pripreme i posluživanje hrane. To se posebno odnosi na kuhinju.)⁴⁴

„Poslodavac je obavezan osigurati sredstva osobne zaštite na radu za svakog Pomorca za cijelo vrijeme njegova boravka na brodu...“⁴⁵

U st.1. članka 29. propisuje se osobna zaštitna sredstva, njihovo korištenje, održavanje. Posebno je uređeno pitanje odjeće za spašavanje.⁴⁶

U skladu s Pravilnikom MOR-a (ILO) o mjerama za sprječavanje nezgoda na brodu u plovidbi i lukama „Poslodavac mora olakšati organizaciju Odbora za sigurnost i zdravstvenu zaštitu“ na brodu, imati časnika za sigurnost, s ciljevima utvrđenim u odredbama članka 30. Posebno je uređeno pravo posade da izabere predstavnika za sigurnost s propisanim ovlastima.

U članku 31. uređena su pitanja komunikacije članova posade s obitelji i informiranje putem sindikalnih i drugih tiskovina.

Pomorac sudjeluje u djelatnostima

⁴⁴ isto: članak 28.

⁴⁵ ISM Kodeks, SMS Pravila i standardi specificirani u Pravilu 4.3. Zaštita zdravlja i sigurnosti i sprečavanje nezgoda MLC-a- članak 29. st.1. Kol. ugovora

⁴⁶ Isto- čl.29. st.2. Standardi Internacional Maritime Organization (IMO)

sindikata i ima zaštitu od protusindikalne diskriminacije u skladu s Konvencijom MOR-a (ILO) br. 87. i 98. (članak 32. st.2.)⁴⁷

„Svi pomorci imaju pravo na rad, red i život u okruženju bez prijetnji i zlostavljanja bilo s osnova spola, rase ili drugih motiva. Kršenje navedenoga smatra se ozbiljnim činom nedoličnog ponašanja.“⁴⁸

U članku 34. propisuje se „ništavnost odcaranja od prava“.

Posebnim dogovorom u pisanom obliku Pomorac i Poslodavac dogovaraju vrijeme i naknadu za obavljanje radova koji se ne ubrajaju u njihove redovne poslove.⁴⁹

Poslodavac ne može naložiti Pomorcu da obavlja poslove lučkog radnika, a pogotovo ne kada traje lučka industrijska akcija.⁵⁰

Utvrđuje se pravo na naknadu štete za gubitak ili oštećenja osobnih stvari Pomorca, bez njegove krivice „bilo za trajanja ukrcaja ili na putovanju do i sa broda... prema Općem dodatku (2)“.⁵¹

„Kolektivni ugovor se primjenjuje na sve ugovore o zaposlenju u tijeku koji su zaključeni prije sklapanja na snagu Kolektivnog ugovora“.⁵²

OPĆI I POSEBNI DODACI KOLEKTIVNOM UGOVORU / *General and Special Appendices to the Collective Bargaining Agreement*

Sastavni dio „normativnog“ dijela Kolektivnog ugovora su: „Opći dodaci“ i „Posebni dodaci“. Značenje navedenih „izraza“ određuje se u članku 1., st.1., e) „Opći dodatak znači dodatak Kolektivnom ugovoru koji obvezuje sve članice udruge potpisnice Kolektivnog ugovora i sve poslodavce“; i f) „Poseban dodatak znači dodatak Kolektivnom ugovoru koji obvezuje samo članicu potpisnicu Posebnog dodatka i Poslodavca“.

„Opći dodaci“ su: (1) Nacionalni blagdani; (2) popis novčanih naknada (za primjenu članka 6. „Ukrcaje i trajanje ukrcaja: dnevnicu u iznosu od 50 USD na dan); za članak 18. „stvari u vlasništvu Pomorca - najveći iznos 3.000 USD koji uključuje gotovinu do 300 USD); članak 25. visina naknade u slučaju invaliditeta po stupnju invaliditeta od 10 do 100% za „ostale članove posade, mlađe časnike i starije časnike u dolarima); članak 26.

⁴⁷ Vidi Učur, M. i Laleta, S. Konvencija MOR-a- cit.

⁴⁸ Kol. ugovor- „Jednakost“, članak 33.

⁴⁹ Isto- članak 5.

⁵⁰ Isto- članak 4.

⁵¹ Isto- članak 18.

⁵² Isto- članak 42. st.1.

„gubitak života/smrt u službi“ i članak 32. „članarine i fond solidarnosti“; (3) „Visina naknade za tjelesno oštećenje“ i (4) „Ugovor o zaposlenju Pomorca“.

„Posebni dodaci“ ovom Kolektivnom ugovoru su: (1) popis brodova u međunarodnoj plovidbi na kojima „plove Pomorci hrvatski državljani (...) bez obzira na vrstu ugovora o zaposlenju, upisnik u koji je brod upisan i vlasništvo nad brodom“; (2) plaćanje prekovremenog i redovnog rada; (3) razdoblje zaključenog ugovora na određeno vrijeme „rotacija“; (4) broj članova posada; (5) sudjelovanje poslodavca u doprinosima za obvezna osiguranja Pomorca.⁵³

UGOVORNI DIO KOLEKTIVNOG UGOVORA / *Mandatory Terms in a Collective Agreement*

Iako nema određenih oznaka na „normativni“ i na „ugovorni“ dio, iz pojedinih „naslova“ i sadržaja odredbi pojedinih članaka mogu se izvesti zaključci.

U „ugovorni dio“ mogu se svrstati ove odredbe:

- 1) članak 2., stavak 4. o naknadnom „uključivanju“ pojedinog broda (dok kolektivni ugovor traje) u međunarodnoj plovidbi;
- 2) članak 2., stavak 6 – „Ovaj kolektivni ugovor mora biti na hrvatskom i engleskom jeziku i mora biti na brodu dostupan za pregled Pomorcu, vlastima, predstavnicima Sindikata i ITF Sindikata u lukama ticanja broda“;
- 3) članak 35. – U „postupanju protivno kolektivnom ugovoru“ od strane Poslodavca priznaje se pravo Sindikatu i/ili Pomorcu „poduzeti mjere protiv Poslodavca koje drži potrebnima za ostvarivanje prava Pomorca“.
- 4) članak 36. o „izmjenama i dopunama Kolektivnog ugovora“ (inicijativa, zajednički sporazum, rokovi i dužnosti subjekata);
- 5) članak 37. – „Trajanje Kolektivnog ugovora“ (najduže dvije godine, potpisivanje, stupanje na snagu, primjena) – ako ga po isteku ni jedna strana ne otkáže, „njegova se važnost produžava do otkaza ili zaključenja novog Kolektivnog ugovora“.
- 6) članak 38. – „Nadziranje provođenja“ (ovlasti potpisnica) i članak 39. „Postupci po prigovoru“;
- 7) članak 40. – „Mjerodavno pravo i nadležnost suda“ (primjena Hrvat-

⁵³ Pojedini sadržaji „posebnih dodataka“ određeni su odredbama Kolektivnog ugovora koje se odnose na pojedina prava.

skog prava, pregovori, postupak mirenja, arbitraže, sudski sporovi, rokovi, radnje, ovlasti i dr.);

8) članak 41. – „Evidentiranje i odobrenje Kolektivnog ugovora“;

9) članak 42. i 43. – „Primjena i početak primjene“.

KONSTATACIJE, ZAKLJUČCI I PRIJEDLOZI / *Observation, Conclusions, Recommendations*

1. Specifičnost radnih i socijalnih odnosa pomoraca i nastojanje da se što autentičnije i originalnije stvori pravna regulativa o tim odnosima dolazi do izražaja, prvenstveno u aktima Međunarodne organizacije rada i njezinim specijaliziranim zasjedanjima kada se donose konvencije i preporuke o pomorcima (njihovim pravima i dužnostima) i uvjetima života i rada na brodu. Nakon što se dokumentacija pripremi na paritetnoj pomorskoj komisiji sastavljenoj od brodarica i pomoraca, odnosno njihovih sindikata održavaju se posebne „pomorske“ konferencije. Samo one konvencije koje su bile predmetom dnevnog reda posebne (pomorske) Opće konferencije Međunarodne organizacije rada mogu se primijeniti na pomorce.⁵⁴

Brojne konvencije i preporuke Međunarodne organizacije rada koje se odnose na pomorce čine „Statut pomoraca“⁵⁵

U zaključenom kolektivnom ugovoru za pomorce o tome se vodilo računa, jer je upisana i jedna generalna odredba da će se prava i obveze u tom kolektivnom ugovoru prosuđivati i po konvencijama i preporukama Međunarodne organizacije rada. Uputno je, imajući u vidu već istaknutu specifičnost ovih odnosa, „uzeti“ maksimum i iz onih konvencija i preporuka koje Republika Hrvatska nije ratificirala.

2. Donošenjem i stupanjem na snagu Pomorskog zakonika stvoren je konzistentan pravni sustav i osnova za uređivanje i ostvarivanje brojnih odnosa u pomorstvu, pa i ovih radno-pravnih i socijalno-pravnih.

Slijedi vrlo složen i nomotehnički

⁵⁴ Rezolucija Opće konferencije Međunarodne organizacije rada sa zasjedanja 10. studenog 1921. godine

⁵⁵ Kyovsky, R. i Radovan, A., Konvencije in priporočila Mednarodne organizacije dela, s komentarjem, Ljubljana, 1975., str. 196.

stručan posao pri usklađivanju drugih propisnika s Pomorskim zakonikom. Svi oni propisi koji su donešeni prije roka stupanja na snagu tog zakona moraju se uskladiti.

3. Za sadržaj kolektivnog ugovora daleko je važnije novo radno i socijalno zakonodavstvo. Prema već navedenoj odredbi Pomorskog zakonika „za radne odnose članova posade brodova mjerodavno je pravo državne pripadnosti broda“.

Na međunarodnom tržištu radne snage vrijedi nepoštedna konkurencija.

Za jedan broj brodara i pomoraca bilo je dovoljno imati kolektivni ugovor i ugovor o „ukrcaju“ i poštivati odredbe tih akata bez obzira garantira li to radni odnos. Sada dileme nema, jer se u Nacionalnom kolektivnom ugovoru za hrvatske pomorce na brodovima u međunarodnoj plovidbi sada govori o ugovoru o radu, odnosno ugovoru o zapošljavanju (čl.1.).

4. Kolektivni ugovor za pomorce ima sve bitne oznake kolektivnog ugovora kao sui generis normativnog akta. To je akt-zakon, akt-statut, ugovor-zakon, s normativnim i ugovornim dijelom. Međutim, u analizi ovoga kolektivnog ugovora nalazimo brojne karakteristične oznake kojih nema u drugim kolektivnim ugovorima. Svi dijelovi kolektivnog ugovora upućuju da se radi o radno-pravnom institutu, temeljem kojega će se zaključivati pojedinačni ugovori o radu (o zapošljavanju) između jednog brodarka i jednog pomorca te dogovoriti sadržaj toga ugovora. To se naročito da zaključiti iz odredbi o: zapošljavanju, plaći, plaćanju redovnog i prekovremenog rada, rada blagdanom i noću (odnosno vikendom, odredbe o radnom vremenu i odmorima), sastavu posade, medicinskoj njezi, naknadama u slučaju bolesti, invalidnosti i smrti, o plaćenom dopustu i dr. U Kolektivnom ugovoru nalaze se odredbe kojih nema u drugim takvim ugovorima: to je pravo na repatrijaciju, hranu i smještaj, posteljinu na brodu. Tu su odredbe koje se tiču javnopravnog karaktera radnih odnosa pomoraca: zapošljavanje, sadržaj i način registracije ugovora

o radu, posebni zdravstveni uvjeti za ukrcaj na brod, zaštita na radu (zaštita pomorca u radnom odnosu), zdravstvena zaštita na brodu, javne isprave i evidencije i dr.

Sindikata pomoraca Hrvatske u Republici Hrvatskoj je član ITF-a (International Transport Workers' Federation) čije je sjedište u Londonu, i u svemu se drži minimalnih standarda utvrđenih u ITF-ovom osnovnom kolektivnom ugovoru.

5. Brod je spreman za plovidbu ako udovoljava pravilima koja se tiču „zaštite pri radu i smještaju posade i drugih osoba zaposlenih na brodu“ i „ako ima propisan broj stručno osposobljenih članova posade“. Zaštita na radu je ekonomska, socijalna i pravna kategorija. To je pitanje životnih i radnih uvjeta na brodu, a to je, prvenstveno, *causa* kolektivnog ugovora.
6. Nacionalni kolektivni ugovor za hrvatske pomorce na brodovima u međunarodnoj plovidbi preferira ugovor o radu određenog trajanja. Nesporno je da je za vrijeme rada na brodu radni i socijalni status pomorca riješen u skladu s konvencijama i preporukama Međunarodne organizacije rada. Međutim, problem nastupa kada istekne ugovor i to, prvenstveno u pitanjima neriješenog statusa za vrijeme nezaposlenosti, zdravstvene zaštite, mirovinsko-invalidskog osiguranja i drugoga.
7. Okvir za sklapanje ovog Kolektivnog ugovora je postojeći pravni sustav, ali i postojeći (i projektirani) društveno-ekonomski i politički odnosi, društvena svijest, moral, etika, ekonomske zakonitosti (prvenstveno zakonitosti tržišta), osnovni ekonomski, politički i pravni instituti, znanost, pravna doktrina i stupanj razvoja države u cjelini i pomorstva napose. U tome je posebnost svih tih odnosa. Taj okvir čine i brojne norme konvencije i preporuka Međunarodne organizacije rada. Sve dogovoreno i potpisano, registrirano i objavljeno, imat će svoju snagu ako se bude radilo (plovilo), stvaralo (uspješno realiziralo plovidbene zahvate), a rad pomoraca i brodarka više cijenio (vrijedio) i plaćao.

LITERATURA / References *Regulations (in addition to those specified in the notes)*

- [1] Agreement Covering U.S. Flag – Ocean Going Dry Cargo Vessels (Between Various Dry Cargo Companies and the Unlicensed Division), June 16, 1990 – June 15, 1994.
- [2] Buklijaš, B., 1992., Klauzule ugovora o radu pomoraca s obzirom na konvencije i preporuke, zbornik Pravnog fakulteta u Splitu, Split
- [3] Contratto Collettivo Nazionale di lavoro, Federazione Marinara CGIL-CISL-UIL, 24 luglio 1991.
- [4] Grabovac, I., Peralin, J., 1978., Prava i dužnosti pomoraca, Školska knjiga, Zagreb
- [5] Kyovsky, R., Radovan, A., 1975., Konvencije in preporočila Mednarodne organizacije dela (s komentarjem), Ljubljana
- [6] Učur, M., 2003., Radnopravni status pomoraca, Pravni fakultet, Rijeka
- [7] Učur, M., 1997., Pomorsko radno pravo, Pravni fakultet, Rijeka
- [8] Učur, M., 2007., Nomotehnika, Veleučilište u Rijeci
- [9] Nacionalni kolektivni ugovor za hrvatske pomorce na brodovima u međunarodnoj plovidbi, Sindikat pomoraca Hrvatske 2013, (2013-2015).
- [10] Učur, M., Laleta, S., 2007., Konvencije MOR-a s komentarima, TIM Press, Zagreb, Pravni fakultet, Rijeka
- [11] Maritime Labour Conventions and Recommendations, International Labour Organisation, International Labour Office, Geneva, 1983. i 1988.
- [12] International Labour Conventions and Recommendations (1919-1961), Volume I., Volume II. (1963-1991), International Labour Organisation, Geneva, 1992.
- [13] Pomorski zakonik, Narodne novine 181/04., 76/07., 146/08., 61/11. i 56/13.
- [14] Zakon o radu, „N.N.“ 148/09. do 73/13